

Dvadeset godina „Časopisa za suvremenu povijest”

1. Dvadeset godina redovitog izlaženja i — prosuđujući cjelinu — sustavnog objavljivanja znanstvenih i stručnih tekstova rezultat je koji ohrabruje i obvezuje. Obljetnica nije obilježena nikakvom svečanosti nego najjednostavnije, radno: ČSP izlazi i objavljuje dalje. Željeli bismo da i uvodnik u ovom obljetničkom povodu bude u radnoj funkciji: neka dade određene obavijesti o ČSP i neke radne poticaje dosadanjim i novim suradnicima.

2. Nazivom, koncepcijom, sadržajima ČSP je, u osnovi, časopis kontinuiteta — shvaćenog i kao podloga, oslonac za inovacije. Željeli bismo da uzajamni odnos kontinuiteta i inovacija omogućava spiralu napretka.

2.1. »Sustavno znanstveno istraživanje najnovije hrvatske povijesti« i dalje je »jedna od najvažnijih zadaća hrvatske historiografije.« I dalje stoji da je tu zadaću »znatnim dijelom u orijentacionom i perspektivnom programu svoje djelatnosti preuzeo Institut za historiju radničkog pokreta Hrvatske«. ¹ Pokretanje ČSP zaista je i bilo »daljnji korak prema spomenutom cilju«.

2.2. Dodajmo da je šire i složenije shvaćanje vlastite zadaće, s nizom zamisli o daljnjim i novim istraživanjima bilo obilježje već i prvih programskih tekstova Instituta, u doba njegova osnivanja i pokretanja prvoga časopisa. ² Naziv instituta od osnivanja 1961. do naših dana 1989/1990, nije označavao cjelokupni rad Instituta nego određeno »stvarno težište« rada. Proširenja koja iz niza razloga još nisu bila moguća kad je ČSP pokrenut ostvarena su u proteklom razdoblju. Institut se, zaista, i pomoću ČSP mogao »pridružiti naporima na organizaciji znanstvenog istraživanja najnovije povijesti u Hrvatskoj i Jugoslaviji«. Niz rezultata ostvaren je već u prvim godinama izlaženja. ³ ČSP je bio i prilog svog izdavača »okupljanju snaga radi postepenog proširivanja istraživanja na različita područja društvenog života, koja obilježavaju pojedine povijesne pojave i razdoblja«. Pridonosio je istraživanju povijesti XIX i XX stoljeća (od sredine XIX st.), a u znatnoj je mjeri ostvario i jednu specifičniju zadaću — »poticanje interesa za obradu razdoblja poslije 1945. tj. razvitka socijalističke Hrvatske«. ⁴ Objavljivanje tema hrvatske i jugoslavenske povijesti, ali i opće povijesti, prilozi znanstvenoj kritici, objavljivanju građe i bibliografijama sastavni su dijelovi programa u doba pokretanja i rezultata u toku 20 godina. ⁵

3. Deseta obljetnica bila je podsjetnik na znatne kvantitativne i kvalitativne rezultate u ostvarivanju programa ČSP. ⁶

Niz od 25 svezaka (s tri dvobroja, tj. 28 brojeva), s oko 480 tekstova 133 autora (osam iz inozemstva) upućuje na znatan ostvareni kvantitet. Tome treba pridružiti desetogodišnji niz od 28 svezaka (s dva dvobroja), s tekstovima 159 autora (sa sudionicima u razgovorima), a među njima 15 autora iz inozemstva.

Uvid u nizove autorskih imena upućuje na jugoslavensku i međunarodnu, generacijsku, metodološku i interdisciplinarnu otvorenost ČSP istraživačima povijesti.

4. Neke skupine i vrste tekstova daju ČSP određene posebne naglaske i obilježja. To se odnosi na tematske skupine tekstova, pa i tematske brojeve.⁷ O pojedinim su temama objavljeni suplementi.⁸ Objavljen je i niz tematskih skupina.⁹

Treba istaknuti oveći niz preglednih članaka u rubrici »Izvještaji o znanstvenim rezultatima«. Takve je radove objavila većina radnika u OOUR-u za znanstvena istraživanja i nekoliko vanjskih suradnika ČSP.

4.1. Veoma je karakterističan za ČSP interes za teoriju i metodologiju povijesne znanosti. Ti radovi, domaćih i inozemnih autora, objavljuvani su pretežno u rubrikama »Problemi metodologije historije« i »Obavijesti o problemima metodologije historije«, ali i u još nekim stalnim i povremenim rubrikama.¹⁰

Nepogodni kriteriji SIZ za znanstveni rad SR Hrvatske onemogućili su daljnje objavljivanje prijevoda iz inozemne literature.

4.2. Niz priloga znanstvenoj kritici u više rubrika (posebno »Ocjene i prikazi«, »Izvještaji o znanstvenim rezultatima«, »Diskusije«, »Polemika«) od prikaza do preglednih pa i izvornih članaka izraz su trajnog interesa ČSP za tu neophodnu sastavnicu povijesne znanosti. Neprikladni kriteriji za tu vrstu suradnje u znanstvenim časopisima pokolebali su suradnike, pa je došlo i do krize takvih rubrika u ČSP, na sreću prolazne.

5. ČSP se uređuje formalno i potpuno prema kriterijima za znanstvene časopise od broja 1/1983. U onome što je osnovno — u objavljivanju znanstvenih radova i priloga — nije trebalo uvoditi stvarne promjene.¹¹ Osjetna neprikladnost sadašnjih kriterija za znanstvene časopise stvara i našem časopisu različite poteškoće. ČSP podržava kritičke opaske uredništva »Historijskog zbornika«, a bila bi potrebna zajednička protestna i korektivna akcija svih ili većine časopisa društveno-humanističkih znanosti.

5.1. Suradnici ČSP ne vode dovoljno računa o uredničkom tekstu »Upute i obavijesti suradnicima« u broju 3/1983, 228—229, pa i to donosi uredništvu neke poteškoće koje i dalje treba otklanjati, zajedno sa suradnicima. Na prvom je mjestu, ipak, objavljivanje korisnih i kvalitetnih znanstvenih tekstova.

6. ČSP je prisutan u znanstvenom aparatu sve većeg broja znanstvenih monografija, radova i priloga u Jugoslaviji i u nizu drugih zemalja.

Opsežna razmjena za periodične znanstvene i stručne publikacije (u nekim slučajevima i za posebna izdanja) u Jugoslaviji i u inozemstvu diseminira ČSP većem broju znanstvenih uredništava, izdavača i biblioteka.¹²

Podaci o brojnim radovima u ČSP ušli su, prema uvidu u fondovima Biblioteke Instituta, u više inozemnih tercijarnih publikacija — u Bugarskoj, Poljskoj, Saveznoj Republici Njemačkoj, Italiji, SSSR. Te ćemo podatke objaviti u narednom broju. Neobjašnjivo je da se te referalne publikacije »ne priznaju« u kriterijima za znanstvene časopise u SR Hrvatskoj.

ČSP je od početka uključen u jugoslavensku sekundarnu publikaciju (Savjeta akademija znanosti i umjetnosti SFR Jugoslavije) *Bulletin sci-*

entifique (Section B. sciences humaines), ali SIZ za znanstveni rad SRH ni nju »ne priznaje« i time, usput rečeno, negira smisao i svrhu te međuakademijske sekundarne publikacije!

Prema dosadanjem uvidu, koji je vrlo teško steći, ČSP još nije uključen u one malobrojne inozemne sekundarne publikacije koje se po kriterijima za znanstvene časopise u SR Hrvatskoj jedino »priznaju«. Uredništvo i dalje nastoji riješiti taj umjetni »problem«, no treba, zasada, pripomenuti barem to da je na rubu racionalnog (a riječ je o znanosti!) *uvjetovati opstanak* naših znanstvenih časopisa kriterijem koji *uopće ne ovisi* o tim časopisima, njihovim izdavačima i uredništvima!

7. Vraćajući se na opća razmišljanja o ČSP mogle bi se istaći još neke teze.

7.1. U hrvatskoj i jugoslavenskoj povijesnoj znanosti ČSP ima svoje mjesto i kao specijalizirani časopis za suvremenu (noviju) povijest s najduljom tradicijom ili većom dinamikom izlaženja (i redovitošću) ili općim hrvatskim, odnosno jugoslavenskim značenjem, po temama i suradnicima — uspoređujući ga s ostalim časopisima za suvremenu (noviju) povijest u Hrvatskoj i u Jugoslaviji.

7.2. Programsko težište ČSP prošireno je i preko izrazite povijesne i za povijesnu znanost važne međe 1945. godine, pa vremenski obuhvat ČSP seže na povijesnoj crti unazad do početaka građanskog razdoblja hrvatske i jugoslavenske povijesti, a unutar razdoblja od 1945. godine približava se — postupno — suvremenosti. U čitavom programsko-sadržajnom opsegu ČSP osjetne su tendencije prema društvenopovijesnoj i interdisciplinarnoj orijentaciji.

7.3. ČSP i znanstveni radnici Instituta u tijesnom su uzajamnom odnosu u ostvarivanju projekata, planova, programa i specifičnih znanstvenih akcija. Taj oslonac pruža ČSP određenu stabilnost, u kontinuitetu i inovacijama, a time olakšava ostvarivanje otvorenosti ČSP temama i suradnicima iz Hrvatske, Jugoslavije i inozemstva. Institutski i vanjski suradnici dva su koncentrična kruga suradnje oko ČSP, u uzajamnom interesu za objavljivanje rezultata znanstvene produkcije i za kvalitetu tematskih istraživanja, problemskih pristupa, metodoloških inovacija, kritičkog raspravljanja i argumentiranog ocjenjivanja.

8. Odmah od pokretanja ČSP je bio bitan izraz intencija u razvitku Instituta. To dolazi do izražaja i u uredničkim uvodnicima koji su ovdje već citirani i u posebnim tekstovima o Institutu,¹³ a posebice na osnovi analize institutskog dijela suradnje u ČSP (42 autora). Sam naziv časopisa izražavao je jednu od osnovnih zamisli o radu Instituta. Postignuti rezultati — sa znatnim udjelom onih objavljenih u ČSP — utjecali su da izdavač ČSP i formalno poveže svoj naziv s nazivom svog časopisa, pa je odlukom Savjeta Instituta (na 14. sjednici, 2. ožujka 1990) uveden naziv Institut za suvremenu povijest.

Tim vanjskim znakom Časopis za suvremenu povijest obilježava nastavak svog izlaženja i svog napretka u sklopu naše znanosti o povijesti.

BILJEŠKE

- ¹ »Uvodna riječ« Uredničkog odbora, ČSP 1—2/1969, 5. Iz te je »Uvodne riječi« još nekoliko citata u ovom tekstu (ad 2).
- ² Usp.: O zadacima naučnoistraživačke i izdavačke djelatnosti Instituta (U povodu prvog broja *Putova revolucije*), Odluka o Institutu za historiju radničkog pokreta, Orijentacioni program djelatnosti Instituta, *Putovi revolucije*, 1—2, 1963, 5—10, 511—513, 519—533.
Programska je širina dijelom ostvarivana i u razdoblju prvog časopisa IHRP i usporednih posebnih izdanja. Usp., kao varijantu sistavne obavijesti: V. Oštrić, »Putovi revolucije«, 1—2, 1963; 3—4, 1964; 5, 1965; 6 i 7—8, 1966. i »Putovi revolucije«, 9, 1967, *Historijski zbornik*, XIX—XX, 1966—67, 606—617 i XXII—XXIV, 1970—71, 493—499.
- ³ Usp. prvu bibliografiju autorske suradnje — s više od 60 autora — Sadržaj I—V (1969—1973), ČSP, 3/1973, 228—238.
- ⁴ Za to značajno proširenje radnog područja treba usporediti daljnje — desetogodišnje — bibliografije autorske suradnje — za prvo desetljeće, 1969—1978, u ČSP 3/1978, 154—176, a za drugo, 1979—1988, u ČSP 3/1988, 161—189. Posebno značenje ima suplement »Proučavanje povijesti socijalističke izgradnje u Hrvatskoj« u ČSP 2/1978, 60 str. (autori su *Zdravko Tomac* i *Lydia Sklevicky*). Važni znakovi na tom smjeru rada su i »Pregled rezultata rada na istraživanju povijesti socijalističke izgradnje« *L. Sklevicky* u ČSP 1/1982, 89—97 i »Problemi istraživanja historije SFRJ 1945—1980« (razgovor »Metodologijski i znanstvenoistraživački problemi historije SFRJ poslije 1945. godine«, s oko 30 sudionika), u ČSP 1/1985, 1—98.
- ⁵ Usp. u cjelini Uvodnu riječ iz bilj. 1.
- ⁶ Deset godina *Časopisa za suvremenu povijest* Uredničkog odbora u ČSP 1/1979, 5—6.
- ⁷ Spomenut ćemo tematske brojeve o složenim povijesnim temama »Talijanski iredentizam i jadransko pitanje«, 1/1975, »Jugoslovensko-austrijski odnosi i problemi položaja slovenske i hrvatske manjine u Austriji«, 1/1977. — Svezak 1/1982. uređen je kao spomenica u povodu 20. obljetnice Instituta, u cjelini (197 str.), a zbog brojnih bibliografskih i ostalih podataka ima priručno historiografsko značenje.
- ⁸ Prvi kongres kulturnih radnika Hrvatske, Topusko, 25—27. VI 1944, Građa, ČSP 2—3/1976, 150 str. Proučavanje povijesti socijalističke izgradnje u Hrvatskoj, n. dj. u bilj. 4. Dnevnik Glavnog štaba Narodnooslobodilačkih partizanskih odreda Hrvatske (studeni 1941 — studeni 1942), 1/1983, 77 str.
- ⁹ Navodimo veće i zaokružnije: O »istoriji Jugoslavije«, izd. »Prosvete«, Beograd 1972, 2/1973, 7—76; Rasprava o problemima pisanja sinteze povijesti radničkog pokreta u Hrvatskoj, 3/1973, 113—160; 27. mart 1941, 1/1981, 5—55 (Okrugli stol, London, 25—27. XI 1976); Okrugli stol »Josip Broz Tito u našoj i stranoj literaturi«, 2/1982, 5—94; Okrugli stol »Izvori i literatura o revolucionarnom radničkom pokretu i Zagrebu od početaka do suvremenosti«, 3/1983, 1—76; Problemi istraživanja historije SFRJ, n. dj. u bilj. 4.
- ¹⁰ Usp. koristan pregled jednog dijela tih priloga: *J. Kljajić*, Pregled radova o problemima metodologije historije objavljenih u periodu 1970—1980. g. u »Časopisu za suvremenu povijest« i časopisu »Treći program« Radio-Beograda, *Slavonski povijesni zbornik*, 25, 1988, 123—145 (iz ČSP obuhvaćena su 32 priloga).
- ¹¹ O ČSP do tih uredničko-tehničkih inovacija usp. i *Z. Čepo*. Dva decenija Instituta za historiju radničkog pokreta Hrvatske, 6. *Časopis za suvremenu povijest*, 1/1982, 53—57.
- ¹² Usp. popis periodike koju Biblioteka Instituta dobiva u razmjenu za ČSP, u ovom svesku (sastavila *M. Sentić*).
- ¹³ Organizacija znanstvenoistraživačkog rada na povijesti radničkog pokreta, KPJ, NOB-a i socijalističke revolucije u Hrvatskoj, ČSP 1/1970, posebno 251—255 (autori *Ivan Jelić* i *Marijan Rastić*); Deset godina Instituta za historiju radničkog pokreta Hrvatske, ČSP, 1/1972, 229—235 (autori *Z. Čepo*, *M. Rastić* i *V. Oštrić*); već spomenuti tematski svezak 1/1982.

Vlado Oštrić